

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРЕДСТАВНИКІВ РОДУ JUNIPERUS L. В СТИЛІ NIWAKI

Гассієв Д.А., гр. 206-23-01

Науковий керівник – канд. с.-г. наук, доц. **А.Г. Булат**
Державний біотехнологічний університет

Ландшафтний дизайн завжди залишається популярним, а одним із його цікавих елементів для створення східного стилю на території України є Niwaki (Солоненко, Ватаманюк, 2016). Цей стиль дозволяє компактно розміщувати рослини навіть на обмежених ділянках.

Щодо класифікації, Niwaki поділяється на японський і європейський варіанти (Дзиба, Кузнецова, 2012). Японський Niwaki містить вісім стилів: Текан, Сокан, Сякан, Кіотська форма, Моєгі, Кенгай, Котобукі, Монкабурі, і кожен із них має своє філософське значення. Європейський Niwaki включає шість стилів: Кулі, Сходи, Гриби, Вигнута форма, Близнюки і Група (Дзиба, Кузнецова, Сидорук, 2013).

Для створення Niwaki найчастіше використовують хвойні рослини, зокрема представників роду *Juniperus* L. Рід *Juniperus* (Ялівець) включає приблизно 70 видів, що поширені в північній півкулі від Арктики до тропічних гір. Цей рід представлений невеликими вічнозеленими рослинами, включаючи невеликі або середньо-великі дерева, часто з кількома штабми (висотою 10-12 м, рідше до 30 м), а також багато видів кущів різної висоти, включаючи високі, низькі і карликові ґрунтопокривні кущі. Їхні біологічні та морфологічні характеристики роблять ці види придатними для формування топіарних фігур. Наприклад, види роду *Juniperus* L. мають різні життєві форми, можуть належати до різних висотних груп, демонструють пластичність і деякі з них відзначаються повільним ростом, що є важливим у топіарному мистецтві.

Під час маршрутних досліджень, проведених у 2021 році в Харкові, було встановлено, що рослини, сформовані в стилі Niwaki, зустрічаються лише епізодично у озелененні міських територій, зокрема вулиць, парків та скверів. Найчастіше такі рослини можна побачити в озелененні приватних садиб, але вони не вирізняються великим розмаїттям стилів. Це вказує на необхідність активнішого використання Niwaki для озеленення громадських просторів, де ці фігури можуть стати справжньою «родзинкою», приваблюючи відвідувачів.

Метою цього дослідження було вивчити біологічні особливості *Juniperus squamata* Buch.-Ham. ex D.Don і *Juniperus sabina* L., які дозволяють формувати їх у стилі Niwaki через проведення формувальної стрижки. *Juniperus squamata* є дводомним кущем, який походить з Китаю та Гімалаїв і може досягати 10 метрів у висоту. Цей вид вимагає доброго освітлення, витримує посуху та є зимостійким, що робить його придатним

для топіарного мистецтва. *Juniperus sabina*, автохтонний вид, зазвичай досягає 5 метрів і вирізняється своєю посухостійкістю, невибагливістю до ґрунтів і стійкістю до забруднень повітря, що робить його популярним для озеленення міських територій. Однак ця рослина містить токсичні речовини та має неприємний запах шпильок, що вимагає обережності при її використанні.

У вересні 2021 року в Харкові на присадибній ділянці були відібрані десятирічні екземпляри цих видів відповідно до вимог європейського стилю *Niwaki* (за методиками Jake Hobson, 2007). Ці екземпляри були представлені чоловічими кущами з безладним типом наростання, що передбачає ріст завдяки брунькам, розташованим на верхівках пагонів. Формувальна стрижка частково видаляє бруньки, стимулюючи симподіальне наростання, що сприяє створенню гармонійних і естетичних форм. Після визначення форми майбутнього *Niwaki* у стилі «Група» було проведено проріджування пагонів, видаляючи частину внутрішніх гілок, а також деформовані й пошкоджені. Під час стрижки видалення частини бруньок стимулює симподіальне наростання, що допомагає створювати естетично привабливі форми. Після визначення форми для майбутнього *Niwaki* у стилі «Група» ми провели проріджування пагонів, видаляючи частину зсередини крони, а також деформовані та пошкоджені гілки. Ці роботи здійснювалися за допомогою секатора, сучкорізу, ножиць і засобів захисту шкіри для запобігання алергічним реакціям. Також було використано кілочки та шпагат для розтяжки обраних пагонів. Голки біля основи стовбура і на гілках були видалені, залишені лише на кінцях для формування окремих сегментів, що складуть «Групу».

У період з 2022 по 2023 рр. ми проводили стрижку рослин двічі на рік, у червні та наприкінці вересня, в ранкові години. Здійснювали проріджування крони, прищипування пагонів і оголення скелетних гілок. Після кожної обрізки зрізи обробляли садовим варом для захисту від інфекцій. У 2024 році було перевірено стійкість форми після розтяжки, і кілочки та інші пристосування були видалені, оскільки рослини добре утримували надану форму. У наступні роки рослини стабільно утримували форму, і подальші втручання вимагали лише коригувальної стрижки для підтримання кулястих сегментів.

Дослідження показали, що *Juniperus squamata* заслуговує більшої уваги для озеленення завдяки своїм екологічним і біологічним особливостям. Цей вид добре переносить кліматичні умови Харківської області та придатний для стрижки. Зважаючи на незначну кількість культиварів, можливість формувати з цього виду топіарні фігури допоможе урізноманітнити його використання в ландшафтних композиціях. *Juniperus sabina*, який вже широко використовується в міському озелененні, може стати ще більш привабливим завдяки можливості формувати з нього різноманітні топіарні фігури.